

19.13x28.7	1/4	40 עמוד	פנאי פלוס - פנאי פלוס	29/05/2019	68618242-7
תוכן משחקי הכס סדרת טלוויזיה פאודה - סדרת טלוויזיה ES - 103681					

תרבות

מה אומרים לאלוהי הספוילרים? לא היזום!

דאני מתה, ג'ון הוא זה שרצח אותה ובראן "השבור" הוכתר למלך. אחרי שהוצאנו את זה מהסיסטם, הגיע הזמן לדון באחד המושגים הכי מנג'סים של עידן הדיגיטל – **הספוילר**. באיזו שנה הוא נולד? למה קומדיות רומנטיות הן ספוילר אחד גדול? מתי לגיטימי לגלות למישהו את הסוף? והכי חשוב – מי למען השם ירה בג'יי.אר?

★ מאת שרין לוי מינץ

בצורה מאוד אגרסיבית לכל רמז שמשגיר פרט עליה: "כולנו יודעים שאותם אנשי כת עשויים ללכת רחוק מדי, השישי", ממשיך רוה, "או שרוזבאד היא המזחלת של 'האזרח קיין'. בני דור האינטרנט שהגישה שלהם לעולם הספוילרים קיצונית, עלולים לעשות צילום מסך ולכתוב, 'בוז ליאיר רוה על הספוילרים שהוא עושה לסרטים', גם אם חלפו 20 שנה. ספוילר מבחינתי זה דבר נורא ברוה, כשמסגירים את סוף הסרט – טו ספויל, ומתי הורסים משהו? כשמישהו מקלקל את החוויה של הסוף, באופן הכי ברוה, אם זה סרט תעלומה, מיישהו מסגיר מי הרוצח. זה ספוילר קלאסי, שקיים מאז ומתמיד: לצורך העניין, אני זוכר קריקטורה כ'מוד מגזין' בשנות ה-70 שמתארת תור של אנשים שנכנסים לקולנוע ואנשים שיוצאים ממנו אחרי סרט מדובר אחד היוצאים אומר לחבר שלו, 'מההתחלה ידעתי שאלפרד הוא הרוצח' ואז מישהו שעמד להיכנס לסרט ושמע את זה, מתבאס שהרסו לו את הסרט".

על צנזורה ושיח אלים

רוה מבהיר שהרבה פעמים הדיבור על ספוילרים נובע מתוך איוושה בורות: "בעיקר בקולנוע האמריקאי,

כשיו, כשסאגת "משחקי הכס" מאחורינו אפשר לנשום לרווחה. אבל נשימה אחת, גג שתיים, לא צריך להיסחף, כי עמוק בפנים, כולנו יודעים שספוילרים לא מתים, הם רק מתחלפים ונדמה שחרדת ספוילרים, בדומה ל-Fomo, עושה דרכה בעת האחרונה לרשימת ההפרעות החדשות של עידן הדיגיטל. אז ניסינו לברר מה הסיפור של הספוילר הזה, איך הוא גדל לממדים של דרקון נבזי ואיפה אנחנו על הספקטרום? נתחיל מהאקדמיה העברית שלא פותחת פערים ומצאה מילה בעברית לספוילר: קלקלן, מלשון מקלקל. בגדול, המושג "ספוילר" נולד בשנות השבעים במגזין הקומי "נשיונל למפון" במאמר שעסק בסופים של סרטים, אבל התעצם והפך רלוונטי יותר בעשור והציי האחרונים עם תור הזהב של הטלוויזיה והשתלטותה של המדיה החברתית על חיינו. **יאיר רוה**, מבקר הקולנוע של "כלכליסט" ובעל הבלוג "סינמסקופ", דש בנושא לא מעט ואם נבקש למקם אותו על הסקאלה הוא מגדיר את עצמו, "ממתנגדי חונטת הספוילרים – כת צבאית של אנשי אינטרנט שמגיבים

19.31x28.41	2/4	41	עמוד	פנאי פלוס - פנאי פלוס	29/05/2019	68618239-3
תוכן משחקי הכס סדרת טלוויזיה הפאודה - סדרת טלוויזיה ES - 103681						

ביוש דאני. לא נתגעגע

לקרוא. כיום הציפייה שתהיה רגולציה ממשלתית כמעט, שתהיה איזושהי חקיקה שתאסור בחוק פרסום פרטי עלילה של סרטים. כמוכן שזה לא יקרה, אבל אני חושב שחלק מהסיבה שיש כזאת התנפלות על אנשים שכותבים ספויילרים היא כדי להרתיע ולהבהיל אותם וליצור סוג של צנזורה עצמית בכתיבה שלהם. התחושה היא שהצופים לא מסוגלים לקבל אחריות על עצמם ולהתאפק לא לקרוא על דברים שהם עדיין לא ראו".

"עוד דבר שקרה בשנים האחרונות", ממשיך רוה, "כשאומרים ספויילר הכוונה היא לסוף הסרט, למערכה האחרונה, בערך 20 הדקות האחרונות של היצירה. אבל כיום, יש אנשים שמגיבים בועם כשמסגירים משהו שקורה אפילו בחצי הראשון של הסרט. לפעמים זה בעייתי, אבל יש יוצאי דופן והדוגמה הכי קיצונית היא ב'הנוקמים' האחרון, שרבע שעה מתחילת הסרט קורה משהו כל כך מפתיע ואם מישהו היה כותב עליו זה היה הורס הפתעה גדולה. אז מאיפה צמחה התנועה הזו שפתאום מתייחסים אליה כי היא הפכה קצת אלימה? זה התחיל מטוקבקים ועבר לפייסבוק. זה לא שיש טרנד של מבקרים שעושים ספויילרים". רוה מצביע על השיח התמידי והמוני כאשם המרכזי בהר הגעש הספויילרי שאנחנו חווים היום: "בעבר, לפני ימי הפייסבוק, כשהיה פרק סיום עונה מותח, אז

הז'אנר עצמו הוא ספויילר; את הולכת לקומדיה רומנטית, ויש לך חוזה חתום מול אותו יוצר/ת שהסוף יהיה טוב, ושהזוג המככב יהיה ביחד בסוף. את יודעת את זה לפני שאת נכנסת לסרט ובמידה רבה את נכנסת לסרט בשביל זה. כשאומרים, פילם נואה או סרט גנגסטרים, את יודעת מראש שהגיבורים ימותו, או שגורלם יהיה רע ומה בסרטים כאלה אני מרגיש, שיש לי את הרישיון להתייחס לכך, ולבחון האם הסוף עומד בהבטחה, או חותר תחת הז'אנר?".

אי מה קרה בשנים האחרונות?

רוה: "אני חושב שנוצרה בעיה של דור האינטרנט שצמח פה, שלא מסוגל לקבל אחריות על עצמו ומצפה שהכל יעשה תחת סוג של רגולציה. לדוגמה, אני לא מעריץ גדול של 'משחקי הכס', אבל עדיין לא ראיתי את הפרק האחרון ואני סקרן לדעת איך הוא ייגמר. אני יודע שב-12 השעות האחרונות, בכל פעם שאני רואה בפייסבוק או בטוויטר משהו שקשור למשחקי הכס, אני לא נכנס ועובר הלאה, כי אני רוצה לראות את הפרק בכוחות עצמי. אני לוקח אחריות על מה אני קורא ומה לא. זה לא שאני נכנס לטקסט ואם משהו יכתוב מה קרה בסוף ומי נשאר או לא נשאר בחיים, אני אתחיל קמפיין אינטרנטי להוקיע את הבנאדם הזה, כי מי שאשם בסיטואציה הזאת הוא אני ולא מי שכתב. זכותו של בנאדם לכתוב, זכותי לא

19.72x28.19	3/4	42	עמוד	פנאי פלוס- פנאי פלוס	29/05/2019	68618238-2
תוכן משחקי הכס סדרת טלוויזיה הפאודה - סדרת טלוויזיה ES - 103681						

מפתיעה בבל עונה מחדש. "האנטומיה של גריי"

▶ אנשים היו נפגשים בפנית הקפה ומישהו היה זורק, 'ראיתם את זה ואת זה?' ומישהו אחר היה עונה, 'אל תדברו בקול'. זה בנאדם מול חמישה. היום זה אותו בנאדם מול חמשת אלפים חברים בפייסבוק. כולם רואים בבת אחת, זה נהיה שיחת היום ויותר קשה להתחמק מהדיבור. פעם זה היה בעיתון, אבל בחדשות של רשת ב' ב-1970 לא דיווחו מי ירה בג'יי. אה היום באתרים השונים מדווחים מי ירה, או מי מת ב'משחקי הכס'. ההבדל הוא במקום של התרבות הפופולרית בתוך הניוז. אני חושב שלא מעט בזכות הסוף המפתיע של העונה הראשונה של 'משחקי הכס', ערוצי הבידור התחילו לדווח על פרקים של סדרות כניוז."

ואיך היוצרים תורמים לחגיגה זאת?

רוה: "פעם היו שומרים על הרמוניות הראשיות והיום שחקנים קוראים בפחד את התסריטים שלהם כי הם לא יודעים בעצמם אם בפרק 3 הם יחיו. אז גם היוצרים התחילו לשחק פעולה עם אלמנט ההפתעה ודמויות משמעותיות שחשבו שהן בטוחות הולכות לעולמן בצורה אלימה לרוב. הכל מתוך רצון לגרום לאנשים לראות את הפרקים בזמן אמת. בגלל אפקט נטפליקס וה-VOD, הערוצים הבינו שצריך איכשהו לגרום לאנשים לצפות בשידור החי ולא להקליט ולראות למחרת."

אלמנט שיווקי לכל דבר.

רוה: "זה משהו שקרה בשנים האחרונות; עושים לנו טיזינג עם הספוילרים, לא כדי לקדם את הסדרה כמו כדי לקדם את הצפייה בזמן אמת. לברודקאסטים ול-HBO נורא חשוב שהצופים יראו בשידור חי כי רק הרייטינג של זמן השידור ואותו לילה, נספר. אז הם רוצים לוודא שכולם יראו את הפרק בזמן ולהפוך אותו לאירוע כמו אירוע ספורט שאנשים רוצים לראות את התוצאה בלייב. ולכן, בסדרות כמו 'משחקי הכס', 'המתים המהלכים', או 'המדריך לרוצח' דמויות מתות על ימין ועל שמאל."

"מ"מועדון קרב" עד "האחרים"

אז האם זו העלילה המותחת או קהל המעריצים? מה מזין את מה? "מעריצים באנגלית זה 'פאנס', קיצור של 'פאנטיקס', מסביר רוה, "אני חושב שהרעיון הוא ליצור קהל פנאטי לסדרה ולוודא שאף אחד לא מקלקל להם את החוויה. היוצרים מגרים את הפנאטים, שכתוצאה יוצרים חומה מבוצרת ואומרים לחברי הפייסבוק שלהם, 'אל תהרסו לנו את הפרק לפני שראינו', וככה תופעת הספוילרים הפכה לקיצונית. היוצרים מוזינים באירועים מפתיעים והצופים הופכים את השיח ברשתות סביב האירוע לטרנדי, מה שמעלה את הרייטינג של הסדרה וכן הלאה."

נראה שסדרות ישראליות עוד לא מועדות לספוילריות.
רוה: אנהנו עדיין בתחום הדרמה. האם אפשר לעשות ספוילר ל'על הספקטרום'? לא. אם הדמויות מתות באופן מפתיע, אולי כמו ב'פאודה', אז כן, אבל אנהנו עוד לא שם, לא בקולנוע ולא בטלוויזיה. עוד אין סדרות שמעוררות בקהל תגובות של הלם."

"בכל מקרה, לדעתי סרט שספוילר באמת מקלקל אותו הוא בעצם סרט גרוע", מפשט ד"ר **איתי חרל"פ**, חוקר ומרצה לסטודיוזיה של סרטים, "מפחד ד"ר **איתי חרל"פ**, חוקר ומרצה לסטודיוזיה בכנוללה האקדמית ספיר. "כמה אפשר היה לעשות ספוילר בתקופה שבה ידוע מראש שהטוב ניצח? ככל שהקולנוע הפך להיות מתוחכם יותר, סכנת הספוילר עלתה. למשל, לפני 20 שנה, הייתה תקופה של סרטים שיצאו עם טוויסט בסוף; 'החוש השישי', 'האחרים', 'מועדון קרב' - סרטים שאם היית יודע מהו אותו טוויסט, אז כל החוויה הייתה יכולה להיחרס."

אז מה ההבדל לדעתך בין הספוילר של אז להיום?
חרל"פ: "אני חושב שבשנים האחרונות, הטלוויזיה העלתה את הספוילר לשיח. פעם, ראינו משבוע לשבוע וכולנו צפינו ביחד בפרקים שהגיעו מהו"ל, אבל היום

כשיש בינג', אז יש כאלו שהספיקו לראות את כל 12 הפרקים בלילה ולי ייקח שלושה ימים, אז אולי יעשו לי ספוילר. יש את המערכון המצחיק של ליהי האשטאג ב'ארץ נהדרת' שבו היא מספרת שאבא שלה, כשהיה בארה"ב, סיפר לאמא שלה מי ירה בג'יי. אר לפני שהיא בכלל ידעה מי זה ג'יי. אר. אנשים ידעו מי הרוצח ב'טוויז פיקס' לפני שזה הגיע לישראל, כי אז לקח שנים עד שהתוכניות הגיעו לארץ."

"כמוכבן שכשמתחילים מוסיבי, התופעה כבר נהייתה מוגזמת", ממשיך חרל"פ, "כשאני מלמד טלוויזיה ומראה את הסוף של 'הסופרנוס', אחר שבעברו 20 שנה, עד היום יש סטודנטים שיצאים מהכיתה. הסוף של 'הסופרנוס' לא רלוונטי לתהליך של הסדרה, או הסוף של 'מד מן', או הסופים של 'עמוק באדמה' ו'הסמורה'. יש סדרות שהסוף שלהן הוא לא הדבר הכי חשוב. טלוויזיה טובה לא יכולה לשאוף לסוף. טלוויזיה טובה היא גואינג און והסוף לא אמור להיות רגע שאלין מתנקז הכל, וזו לדעתי אחת הבעיות של שתי העונות האחרונות של 'משחקי הכס'."

אמצעי אמנותי או טריק שיווקי?

כשחרל"פ נשאל האם אלמנט אמנותי ביצירה שמסגיר פרטי עלילה כבר למשל בכותרת שלה, כמו בסיפור "הרופא וגרושתו", ייחשב לספוילר, הוא משיב: "כמו שגודאר אמר פעם, שלכל סרט יש התחלה, אמצע וסוף, לאו דווקא בסדר הזה". לא יודע אם הייתי מגדיר נרטיב שמספר את הסוף בהתחלה כספוילר. זו חוויה של קריאה, כמו להגיד שב'מומנטו' יש ספוילר כי הסצנה האחרונה מופיעה בהתחלה. קולנוע, טלוויזיה וספרות אלו אמנויות

**יאיר רוה:
"בישראל
אנחנו עדיין
בתחום
הדרמה.
האם אפשר
לעשות
ספוילר ל'על
הספקטרום'?
עוד אין
סדרות
שמעוררות
תגובות
של הלם"**

19.91x28.36	4/4	43	עמוד	פנאי פלוס-פנאי פלוס	29/05/2019	68618240-5
תוכן מחקרי הכס סדרת טלוויזיה הפאודה - סדרת טלוויזיה ES - 103681						

ההוא משמאל? רוח רפאים. מתוך "החוש השישי"

מירצה את לורה פאלמו? מתוך "טויון פיקס"

סדרה "ספילרטיט" "הומלנד"

מתים על ימין ועל שמאל המתים "המתים המהלכים"

היא תופעה טלוויזיונית גדולה מהחיים ולכן, זו סדרה שהספילרים שלה מייצרים כותרות - תעשייה שלמה של באזז שרק מתגברת מפרק לפרק.

ולכם כגוף משרד יש אינטרס.

ז'אק: "לגופים משרדים בהחלט יש אינטרס שאנשים יצפו בשידור החי המטרה היא שאנשים יהיו אינטימיים לסדרה, שהם יופתעו מרגעים טלוויזיוניים טובים. כשוויל מת ב'האישה הטובה' זה היה רגע טלוויזיוני שאף אחד לא ציפה לו. המעריצים של 'המתים המהלכים', שמצולמת באטלנטה, מומחים בלצלם בסטים ולראות איזה שחקן מגיע, מי גר שם, מי לא ולנחש מי ימות. כשזה ספילר טוב, כשלא ניחשת אותו ושום דבר לא הודלף, זה מייצר רגע טלוויזיוני נדיר ומפתיע ובאזז ובסופו של דבר מחזק את מעגל הצפייה. 'האנטומיה של גריי' על כל 15 העונות שלה, מצליחה בכל עונה להפתיע מחדש, אין חוקיות, הספילר יכול להגיע משום מקום, הוא יכול להיות אמוציונלי, מסוג 'אני בהריון' או 'אמא שלי מתה'. הפחד מספילרים מייצר אצל הצופה מחויבות צפייה לזמן השידור או בסמוך לו."

איפה עובר הגבול להערכתך?

ז'אק: "צריך להגיע לאיזושהי הסכמה שבשלב מסוים ספילר כבר לא מוגדר ככזה. ב'הנוקמים' למשל, היוצרים של הסרט פשוט נקבו בתאריך, יום שני השלישי שאחרי יציאת הסרט, והם אמרו, 'אוקיי, מפה אנחנו מתחילים לדבר על ספילרים'. גם אצלנו, כשאנחנו משרדים את הטריילר הבא לפרק, או כותבים על זה ברשתות החברתיות, אנחנו לוקחים שלושה ימי מרווח משידור הפרק, שזו אפשר להגיד, נקודת זמן מוסכמת שבה כבר אפשר לדבר על ספילרים. אבל טהרני ספילרים תמיד יהיו, אין מה לעשות".

יקי ז'אק: "המעריצים של 'המתים המהלכים', שמצולמת באטלנטה, מומחים בלצלם בסטים ולראות איזה שחקן מגיע, מי לא ולנחש מי ימות"

ומתים על ימין ועל שמאל המתים "המתים המהלכים"

שהיוצר בחר אילו פרטים לחשוף ומתי. הסופר יכול לספר לי כבר בעמוד הראשון מי הרוצח, או מי יישב על הכס ואז להגיד, 'ועכשיו אספר לכם איך זה התחיל'". "אגב, לא כולם שונאים ספילרים", ממשיך חרל"פ, "ויש מחקרים שמוכיחים את זה. יש אנשים שקוראים קודם את העמודים האחרונים בספר ואז מתחילים לקרוא את הספר. אנשים שרווקא נהנים כשהם יודעים מה קורה בסוף וככה הם יכולים להתרכז באופן שבו מספרים את הסיפור ולא להיות במתח מה יקרה. ספילר לא תמיד מקלקל. אחרי שסיימתי את העונה השישית של 'משחקי הכס', חזרתי לצפות בכל העונות מההתחלה ופתאום נורא נהנית כי ידעתי מה הולך לקרות ודברים קיבלו משמעות אחרת."

מי שזיהה את הפוטנציאל של "משחקי הכס" והאחראי לכך ש-yes הייתה הראשונה בעולם ששידרה את הסדרה במקביל לארה"ב הוא יקי ז'אק, מנהל עולם הסדרות של yes: "כשהרשתות החברתיות התחזקו, המונח ספילר הפך לפופולרי. הדוגמה הכי טובה לספילר בארץ לפחות, היה בשנת שמונים, כשהקאסט של 'דאלאס' ביקר בארץ, כיוון שהערוץ הראשון שידר אותה בישראל שנתיים שלוש אחרי ארה"ב. הם נפגשו עם נבון והוא ביקש מהם לדעת מה קורה בסדרה והם בעצם סיפרו לו את הספילרים כביכול והשביעו אותו לא לגלות לאף אחד. אצלנו מושג הספילר הורגש בסביבות 2012-2013, בתקופה שבה שידרנו את 'הומלנד' ואת 'גלי' שתי סדרות מאוד ספילרטיטיות והראשונות ששידרנו בצמוד לשידור בארה"ב, כשעה וחצי לאחר השידור בחוף המזרחי עם האוכל בא התיאבון והחלטנו לעשות את זה עם 'משחקי הכס' כעבור שנה. זה היה ניסוי ראשוני עבורנו וגם עבור HBO, במיוחד בסדרה שבה הספילרים מאוד אינהרנטיים. 'משחקי הכס'